

Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society

Vol 3, No 3 (1952)

ΟΜΑΔΙΚΑΙ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ ΚΤΗΝΩΝ ΕΚ MERCURIALIS ANNUA ΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΝ ΣΥΚΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

I. ΜΕΝΑΣΣΕ

doi: [10.12681/jhvms.17505](https://doi.org/10.12681/jhvms.17505)

Copyright © 2018, I. ΜΕΝΑΣΣΕ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

ΜΕΝΑΣΣΕ Ι. (1952). ΟΜΑΔΙΚΑΙ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ ΚΤΗΝΩΝ ΕΚ MERCURIALIS ANNUA ΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΝ ΣΥΚΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 3(3), 147–153. <https://doi.org/10.12681/jhvms.17505>

ΟΜΑΔΙΚΑΙ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΕΙΣ ΚΤΗΝΩΝ ΕΚ MERCURIALIS ANNUA ΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΝ ΣΥΚΙΑΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ (*)

Υ π ό

I. Μ Ε Ν Α Σ Ε

Νομοκτηνιάτρου Χαλκιδικής

Ὡς Νομοκτηνίατρος Χαλκιδικῆς μοι ἐδόθη εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσω ὁμαδικὰς δηλητηριάσεις ἐκ *Mercurialis Annua* εἰς τὴν περιφέρειαν Συκιάς. Δηλητηριάσεις ἐκ τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ δὲν ἔχουν εἰσέτι περιγραφεῖ εἰς Ἑλλάδα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ τὰς ἀναφέρω. Μὲ παρεκίνησε εἰς τοῦτο καὶ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ φυτόν αὐτὸ εἶναι εἶδος κοινὸν παρ' ἡμῖν.

Παρητήρησα καὶ προσωπικῶς ὅτι συναντᾶται συχνάκις εἰς τόπους πεδινούς, ὅπου εὐρίσκεται ἄφθονος κόπρος λ.χ. εἰς λαχανοκήπους, ἀνθοκηπούς, εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν χωρίων πέριξ τῶν οἰκιῶν κλπ.

Κοινῶς λεγόμενον *σκαρόχορτον* ἢ *σκυλλόχορτον* ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν *Tricoceae* οἰκογένειαν *Euphorbiaceae*. Φυτόν συνήθως μονοετὲς δίοικον μὲ ἀσθενῆ πασσαλώδη ρίζαν. Βλαστὸς συνήθως πολύκλαδος μὲ τέσσαρας γωνίας. Φύλλα ἐπιμήκως ὠοειδῆ μέχρις ἐπιμήκως σπαθοειδῆ. Θήλεα ἄνθη σχεδὸν ἐπιφυῆ, κάψα μὲ δξὺ κύρευμα φέρον μίαν τρίχα.

Ὁ τρόπος διατροφῆς καὶ κτηνοτροφικῆς ἐκμεταλλεύσεως ποὺ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν ἄνω περιφέρειαν ὑπῆρξαν σχεδὸν πειραματικαὶ συνθῆκαι διὰ τὴν καλυτέραν μελέτην τῆς δηλητηριάσεως ἐκ τοῦ φυτοῦ τούτου.

Συγκεκριμένως ἡ διατροφή, πρὸ πάντων τῶν βοοειδῶν γίνεται ἀποκλειστικῶς ἐν ὑπαίθρῳ. Αἱ ἀγέλαι ἀνευ βοσκῶν περιπλανῶνται ἐλευθέρως νυχθημερὸν εἰς μίαν τοποθεσίαν. Οἱ ἰδιοκτήται κάτοχοι πολλῶν κεφαλῶν μόνον ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ ἐνίοτε βραδύτερον ἐπισκέπτονται τὰ ζῶα τῶν καὶ μόνον πρὸς καταμέτρησιν αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἀγέλαι εἶναι ἠναγκασμέναι νὰ τρέφωνται μόνον διὰ τῆς ὑπαρχούσης, εἰς τὴν τοποθεσίαν εἰς ἣν εὐρίσκονται, χλόης.

Αἱ δηλητηριάσεις εἰς τὴν εἰρημένην περιφέρειαν παρουσιάσθησαν εἰς

(*) Ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Βαν Συγκέντρωσιν Κτηνιάτρων Ὑπουργείου Γεωργίας, Μάιος 1952.

δύο περιοχὰς ἐνθα ἐφύετο σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἡ *Mercurialis Annuia* ὡς ἐκ τούτου αὐταὶ ὑπῆρξαν ὁμαδικαὶ εἰς διάφορα εἶδη κτηνῶν διαφόρου ἡλικίας, ἀπὸ τὴν πρὸ ἐλαφρὰν ἕως τὴν πρὸ σοβαρὰ μορφὴν φθάνουσα μέχρι τοῦ θανάτου.

Πρὶν προβῶμεν εἰς τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν περιστατικῶν μας θ' ἀναφέρωμεν ὀλίγα δι' ὅσα ἔχουν λεχθῆ περὶ τῶν δηλητηριάσεων αὐτῶν ἀλλαχοῦ. Ὁ *Moussu* γράφει: "Ὅτον δίδεται ἀναμειγμένη μὲ φυτὰ βοτανίσματος προκαλεῖ δυσπεψίαν, διάρροϊαν, αἱμορραγίαν κύστεως καὶ ἐντέρων καὶ γρήγορον θάνατον. Μία δόσις 12 - 20 χιλιογρ. εἰς τὸ 24ωρον προκαλεῖ τὸν θάνατον ἀγελάδος μέσου βάρους ἐντὸς τεσσάρων ἢ πέντε ἡμερῶν. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας παρουσιάζεται ἐλάττωσις τῆς ὀρέξεως, ἐλαφροὶ κωλικοί, τανυσμοὶ καὶ ὡς ἐπιπλοκὴ δυσκοιλιότης. Τὰ οὖρα ἀρχικῶς πρασινωποῦ χρώματος ἐκτεθειμένα εἰς τὸν ἀέρα λαμβάνουν τὴν χροιάν τοῦ οἴνου. Εἰς τὴν νεκροψίαν παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις γαστροεντερικαὶ καὶ νεφρίτιδος. Ἡ περιγραφή τοῦ *Lesbouries* ὁμοιάζει μὲ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαν: Παρατιθεμένη ὡς τροφή μὲ τὰ φυτὰ βοτανίσματος ἡ *Mercurialis Annuia* προκαλεῖ ἀνορεξίαν, κωλικούς, δυσπεψίαν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ συχνάκις διάρροια. Σημειοῦνται καὶ συμπτώματα νεφρίτιδος. Τὰ οὖρα εἶναι πρασινωπὰ καὶ ἐνίοτε αἱμορραγικὰ (αἱμορραγία κύστεως). Ὁ θάνατος εἶναι ταχύς.

Εἰς ἐκτενῆ διατριβὴν περὶ δηλητηριάσεων ἐκ φυτῶν τελευταίως δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ εἰδικὸν τεῦχος *Πον τῶν Journées Vétérinaires* τοῦ *Recueil de Medecine Veterinaire de l'École d'Alfort* ὁ *Rodin* γράφει τὰ ἑξῆς: Ἡ *Mercurialis Annuia* ἤτις φύεται τόσον ἀφθόνως εἰς τοὺς κήπους, εἰς ἐκχερσωμένα ἐδάφη, εἰς λειμῶνας σπαρέντας προσφάτως διὰ μηδικῆς δὲν προτιμᾶται ὑπὸ τῶν κτηνῶν ἴσως διὰ τὴν κακὴν ὄσμην. Διὰ τὸ εἶναι ἡ δηλητηρίασις θανατηφόρος χρειάζονται 15 - 20 χιλ. Ὡς ἐκ τούτου εἶναι εὐνόητον, ὅτι τὰ σοβαρὰ ἀτυχήματα εἶναι σπάνια. Ἐχουν ὅμως παρατηρηθῆ δηλητηριάσεις, ὅταν τὸ φυτὸν δίδεται μαζὺ μὲ ἄλλα φυτὰ βοτανίσματος ἢ ὅταν τὸ ξηρὸ χόρτο περιέχει εἰς μεγάλην ἀναλογίαν ταύτην. Τὰ κυριώτερα συμπτώματα εἶναι οἱ κωλικοὶ καὶ ἡ διάρροια. Μόνον εἰς θανατηφόρα περιστατικὰ κατὰ τὸ τέλος παρουσιάζεται αἱματουρία νεφρικῆς προελεύσεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηροῦμεν ὅτι ὁ *Rodin* οὐδὲν νεώτερον τῶν προηγουμένων ἀναφέρει σχετικῶς.

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν περιστατικῶν μας: Παρουσιάσθησαν εἰς δύο περιοχὰς τῆς περιφέρειας *Συκιάς*, ἀμφοτέρως πεδινὰς καὶ μὲ χαμηλὸν ὑψόμετρον ἀπεχούσας μεταξύ των περίπου 20 χιλίόμετρα. 1) Εἰς περιοχὴν *Τερώνης*, ὑψόμετρον 80 μέτρων. 2) Εἰς περιοχὴν

Μετόχι ὑψόμετρον 100 μέτρων. Ἐνεφανίσθησαν κρούσματα εἰς βοοειδῆ διαφορῶν ἰδιοκτητῶν, εἰς αἶγας καὶ εἰς ἓνα ἵππον.

I. *Εἰς τοποθεσίαν Τερῶνης*. Παρουσιάσθησαν εἰς βοοειδῆ καὶ εἰς αἶγας.

α) Εἰς βοοειδῆ. 1) Ἰδιοκτῆτης Τ.Σ. (ὑπ' αὐτοῦ ἐκλήθημεν ἀρχικῶς πρὸς ἐξέτασιν ἐμφανισθείσης δῆθεν ἐπιζωοτίας ἀποδειχθείσης ἐκ τῶν ὑστέρων μὴ ὑπαρχούσης). Κάτοχος 13 βοοειδῶν ἐκ τῶν ὁποίων μόνον τέσσαρα προσεβλήθησαν. Τὰ δύο πρῶτα τὴν 25ην Δεκεμβρίου 1951 βαρέας μορφῆς ἔθανον ἐντὸς 24ώρου. Παρουσιασθέντα εἰς αὐτὰ συμπτώματα τὰ ἑξῆς: Ἄνορεξία, γενικὴ κατάπτωσης, τανυσμοί, συγχουρία καὶ αἰμοσφαιρινουρία, ἱκτερος, ἀταξία, κατάκλισις καὶ θάνατος. Εἰς τὴν διενεργηθεῖσαν νεκροψίαν παρατηρήθησαν τὰ κάτωθι: Σπλῆν ἑλαφρῶς διωγκωμένος, παρεγχυματώδης ἀλλοίωσις τοῦ ἥπατος καὶ τῶν νεφρῶν, ἱκτερικὴ χροιά τῶν ἰστών, οὖρα ἐρυθρὰ ἐντὸς τῆς κύστεως. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν ἐσημειώθησαν ἄλλα δύο κρούσματα ἑλαφρᾶς μορφῆς παρουσιάσαντα συμπτώματα ἑλαφρᾶς ἀνορεξίας καὶ αἰμοσφαιρινουρίας μόνον. Ἡ ἴασις ἐσημειώθη ἐντὸς δύο ἡμερῶν. Ἄπαντα τὰ προσβληθέντα ὑπῆρξαν ἀπύρετα. Ἄξιοσημειώτων εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὰ ὡς ἄνω κτήνη ἀπετέλουν μίαν οἰκογένειαν. Μητέρα, θυγατέρα καὶ δύο μόσχους αὐτῶν, οἵτινες ἔβοσκον μαζύ. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ παρουσίαις τῆς δηλητηριάσεως εἰς αὐτὰ μόνον. Τὰ μικρᾶς ἡλικίας, εἰς ταῦρος ἑνὸς ἔτους καὶ μία δάμαλις ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔθανον.

2) Ἰδιοκτῆτης Γ. Κ. κάτοχος ἑννέα βοοειδῶν ἐκ τῶν ὁποίων προσεβλήθησαν δύο. Τὸ πρῶτον τὴν 25-12-51, τὸ δεύτερον μετὰ παρέλευσιν πέντε ἡμερῶν. Τὸ πρῶτον, τὸ μικρότερον, ἡλικίας δύο ἐτῶν παρουσίασεν τὴν βαρύτεραν μορφὴν. Ἄνορεξίαν, τανυσμούς, αἰμοσφαιρινουρίαν μὲ οὖρα βαθέως ἐρυθρά, ἱκτερον. Ἰάθη τὴν τρίτην ἡμέραν. Τὸ δεύτερον, ἕξ ἐτῶν, παρουσίασεν μόνον ἑλαφρὰν αἰμοσφαιρινουρίαν κατὰ τὴν διάρκειαν δύο ἡμερῶν. Ἀμφότερα ἦσαν ἀπύρετα.

3) Ἰδιοκτῆτης Μ. Κ. Κάτοχος μᾶς ἀγελάδος ἑννέα ἐτῶν, ἥτις παρουσίασεν ἀπὸ τῆς 24-1-51 ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας αἰμοσφαιρινουρίαν. Κατ' ἃ δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐπιπλέον ἑλαφρὰν ἀνορεξίαν καὶ τανυσμούς. Ὑπῆρξεν τελείως ἀπύρετος.

β) Εἰς αἶγας: Ἰδιοκτῆτης Β. Δ. Κάτοχος ποιμνίου 325 αἰγῶν, ἐκ τῶν ὁποίων διακόσαι γαλακτοφόροι (κοινῶς γαλάρια). Ἐνεφανίσθησαν αἱ δηλητηριάσεις μόνον εἰς τὰ τελευταῖα. Ἐξηγοῦμεν τὸ φαινόμενον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ γαλακτοφόροι αἶγες ἕξ ἐνστίκτου προτιμοῦν τὸ γλωρὸν χόρτον. Κατὰ συνέπειαν αὐτὰ περισσότερον ἔβοσκον ἐκ τοῦ δηλητηριώδους φυτοῦ. Τὰ κρούσματα ὑπῆρξαν ὅλα θανατηφόρα, ἤρχισαν ἀπὸ τῆς 25-1-52. Τὰ προσβληθέντα κατὰ τὸ ἀπόγευμα ἤτοι χορτασμένα ἀπὸ τὴν

όλοήμερον βοσκὴν ἔμεινα ὀπίσω, μακρὰν τοῦ ποιμνίου συμμαζεμένα μὲ τρίχωμα ἀνασχωμένο καὶ θαμπὸ καὶ παρουσίαζον συχνοῦριαν καὶ αἰμοσφαιρινουρίαν. Κατὰ τὴν νύκτα ἔθανον. Αἱ ἀπώλεια ὑπῆρξαν κατὰ μέσον ὄρον ἕνα ἕως δύο ἡμερησίως. Ἐθάνον συνολικῶς 17 κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἑβδομάδος. Εἰς δύο εἰς ἃ διενήργησα νεκροψίαν παρετήρησα τ' ἀκόλουθα : Σπλήνα ἐλαφρῶς διωγκωμένον, χοληδόχον κύστιν διογκωμένην, ἰκτερικὴν χροιάν τοῦ λίπους. Ἐντὸς τῆς κύστεως οὖρα περιέχοντα ἀφθόνως αἰμοσφαιρίνην.

II. *Εἰς τοποθεσίαν Μετόχι.* Παρουσιάσθησαν εἰς βοοειδῆ καὶ εἰς ἕνα ἵππον.

α) *Εἰς βοοειδῆ.* 1) Ἰδιοκτῆτης Β.Α., κάτοχος δέκα βοοειδῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἠσθένησαν ἕξ ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν. Τὸ πρῶτον κροῦσμα παρουσιάσθη τὴν 29-1-52, τὸ δεύτερον τὴν ἐπομένην. Τὰ ἄλλα τέσσαρα ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῶν δύο πρώτων. Διάρκεια ἀσθενείας εἰς ἅπαντα τρεῖς ἕως τέσσαρες ἡμέραι. Παρουσιασθέντα συμπτώματα κυρίως αἰμοσφαιρινουρία μετὰ συχνοῦρίας, ἐλαφρῶς ἰκτερικῆς χροιάς τῶν βλεννογόνων μὲ μειωμένην τὴν ἔντασιν εἰς τὰ τέσσαρα τελευταῖα. Ἐπιπλέον δὲ εἰς τὰ πρῶτα ἐλαφρὰ ἀνορεξία καὶ ἐλαφροὶ κωλικοί. Πυρετὸς δὲν παρουσιάσθη. Ἄπαντα τὰ προσβληθέντα ὑπῆρξαν ἄνω τῶν πέντε ἐτῶν.

2) Ἰδιοκτῆτης Π.Χ. Κάτοχος δύο ἀγελάων, αἱ ὁποῖαι ἀμφοτέραι προσεβλήθησαν. Ἡ μία 7 ἐτῶν τὴν 8-2-52, ἡ ἄλλη 8 ἐτῶν τὴν 19-2-52. Παρουσιασθέντα συμπτώματα : Μόνον ἐλαφρὰ αἰμοσφαιρινουρία μετὰ συχνοῦρίας. Πυρετὸς δὲν παρουσιάσθη.

α) *Εἰς ἵππον.* Εἰς τὴν ἄνω περιοχὴν δηλητηριάσεις παρουσιάσθη ἐπίσης εἰς φορβάδα τοῦ ἀναφερομένου πρώτου ἰδιοκτῆτου συγχρόνως μὲ τὰ βοοειδῆ μὲ συμπτώματα αἰμοσφαιρινουρίας, συχνοῦρίας καὶ ἐλαφρῶν κωλικῶν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νεφρικῆς προελεύσεως. Πυρετὸς δὲν παρουσιάσθη, Ἡ διάρκεια τῆς ἀσθενείας 24 ὥρες. Μετὰ παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος τὸ κτήνος οὐδὲν παρουσίασεν.

Πρὶν ἐκθέσω τὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα ἐξάγω ἐκ τῶν ὡς ἄνω περιγραφῶν θέλω νὰ τονίσω, ὅτι ἐπέισθην ἀπολύτως ὅτι ἐπρόκειτο περὶ δηλητηριάσεως ἐκ *Mercurialis Annua*. Τοῦτο ἐξάγεται μετὰ βεβαιότητος ἐκ τῶν κάτωθι στοιχείων : 1) Παρουσιάσθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς περιοχὰς ἔνθα ἐφύετο ἀφθόνως ἡ *Mercurialis Annua*. 2) Σχεδὸν συγχρόνως εἰς δύο περιοχὰς ἀπομεμακρυσμένας ἀλλήλων διὰ πολλῶν χιλιομέτρων, ὥστε νὰ ἀποκλεισθῇ μετάδοσίς τις. 3) Τὰ προσβληθέντα κτήνη δὲν παρουσίασαν κατὰ κανόνα πυρετὸν ἀποκλειομένου οὕτω μολυσματικοῦ αἰτίου. 4) Ἡ ἴσσις ἐπῆλθεν εἰς ἅπαντα ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπεμβάσεως. 5) Καὶ τὸ σπουδαιότερον ἡ ἀλλαγὴ τῆς τροφῆς διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν περιοχῶν, ὡς συνέστησα, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἄμεσον παῦσιν ἐμφανίσεως νέων κρουσμάτων.

Τίθεται ὁμως τὸ ἐρώτημα ; Ἐφ' ὅσον ἡ Mercurialis Annuæ φύεται εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος διατὶ δὲν ἀναφέρονται συχναὶ δηλητηριάσεις καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Συκιάς, ὅπου παρουσιάσθησαν τὰ περιστατικά μας ; Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι διὰ τὰ ἐπέλθῃ θάνατος πρέπει νὰ ληφθοῦν μεγάλαι ποσότητες ἐκ τοῦ φυτοῦ. Ἐκτὸς τούτου λόγῳ τοῦ τρόπου τῆς κτηνοτροφικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἥτις ὑφίσταται εἰς τὴν ἐν λόγῳ περιφέρειαν ἢ παρακολούθησις τῶν κτηνῶν εἶναι ἔλλειψις. Τὰ περιγραφόμενα περιστατικά ἀνεφέρθησαν ἀπὸ τοὺς θανάτους καὶ ἐντεῦθεν λόγῳ τῆς ἀναστατώσεως τῶν χωρικῶν. Τέλος ἐκ τῆς ἀφθόνου βλαστήσεως τοῦ φυτοῦ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο λόγῳ τοῦ παρουσιασθέντος ἡπίου χειμῶνος εἰς τὴν περιοχὴν.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν κρουσμάτων ἔπονται τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα : Δηλητηριάσεις ἐκ Mercurialis Annuæ, ὡς μᾶς εἶναι γνωστόν, ἀναφέρονται μόνον εἰς βοοειδῆ. Εἰς τὴν περίπτωσίν μας ὁμως παρουσιάσθησαν ἐπὶ πλέον εἰς αἴγας καὶ εἰς μίαν φορβάδα. Συνεπῶς δὲν εἶναι μόνον τὰ βοοειδῆ, τὰ ὅποια προσβάλλονται.

Εἰς τὰ βοοειδῆ παρουσιάσθησαν θάνατοι μόνον εἰς δύο μόσχους κίτω τῶν δύο ἔτων δηλοδῆ εἰς τὰ μικρᾶς ἡλικίας, ἐνῶ ἅπασαι αἱ αἴγες ἔθανον. Εἰς τί ὀφείλεται τοῦτο ; Μίπως εἰς τὴν ἀναλογίαν μεταξὺ βίβρους τοῦ κτήνους καὶ μεγέθους στομάχου ; Ὡς εἶναι γνωστόν αὕτη εἶναι μικροτέρα εἰς τὰ μικρᾶς ἡλικίας κτήνη. Ἐπὶ πλέον εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος μὲ τὸ μέγεθος τοῦ εἴδους τοῦ κτήνους, ὅσον ἀφορᾷ τὰ μηρυκαστικά. Ἄπασαι αἱ αἴγες παρουσιάζουσαι μικροτέραν τὴν ἀναλογίαν αὐτὴν ἔθανον.

Ἄρα ὅσο μεγαλύτερον εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ στομάχου ἐν σχέσει μὲ τὸ βῆρος τόση μεγαλυτέρα ποσότης δηλητηρίου ἀπορροφᾶται ὑπὸ τοῦ ὄργανισμοῦ. Ἐνῶ πολλοὶ συγγραφεῖς, ὡς ἄνω ἀνεφέραμεν, ὁμιλοῦν περὶ αἱματουρίας οὐδέποτε παρετήρησα ταύτην. Πάντοτε ἐπρόκειτο περὶ αἰμοσφαιρινουρίας. Τοῦτο ἦτο τὸ σύμπτωμα, τὸ ὁποῖον ἦτο πάντοτε κοινὸν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις μας καὶ ἐνίστε μάλιστα μοναδικὸν σύμπτωμα. Ὡς ἐκ τούτου συμπεραίνω ὅτι, εἶναι καὶ τὸ κυριώτερον. Ὁμοίως σχετικῶς ἀναφέρουν οἱ Hytyra Marek καὶ Manniger : « Αἱμοσφαιρινουρίαν ἔχουν προκαλέσει καὶ μερικὰ φυτὰ ὡς ἡ Mercurialis Annuæ ». Αὕτη κατὰ συνέπειαν περιέχει οὐσίαν, ἥτις προκαλεῖ μὲ τὴν διάλυσιν τῶν ἐρυθρῶν αἱμοσφαιριῶν μίαν ἐσωτοξικὴν αἱμοσφαιριναιμίαν ἀκολουθουμένην ὑπὸ αἱμοσφαιρινουρίας.

Ἐν κατακλείδι ἐπιθυμῶ νὰ παρατηρήσω, ὅτι πολὺ ὀλίγον ἢ καθόλου ἔχουν μελετηθῆ παρ' ἡμῖν αἱ δηλητηριάσεις αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς αὐτοφυοῦς βλαστήσεως. Ἐνῶ περισσότερα ἔπρεπε νὰ ἔχουν γίνει πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Πολλάκις ὅλοι μας ἐκλήθημεν διὰ περιστατικὰ δηλητηριάσεων κτηνῶν καὶ ἐτέθη ὑφ' ἡμῶν ἢ διαγνώσις ἢ γενικὴ «δηλητηριάσις» χωρὶς νὰ

ἐρευνήσωμεν τὸ εἶδος αὐτῆς καὶ νὰ καθορίσωμεν μὲ ἀκριβείαν τὸ αἷτιον. Εἰς ἡμᾶς μόνον τοὺς κτηνιάτρους ἐναπόκειται τὸ καθῆκον τῆς συστηματικῆς μελέτης τῶν δηλητηριάσεων αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἡ μελέτη αὕτη θὰ ἦτο εὐκολωτέρα, ἐὰν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν συνεκέντρωνε στοιχεῖα σχετικὰ ἐκ τῆς περιφερείας του. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ μᾶς βοηθήσῃ πολὺ ἡ στενὴ ἐπαφή μας μὲ τοὺς κτηνοτρόφους τῆς περιφερείας μας, οἱ ὅποιοι εἶναι καλὰ κατατοπισμένοι σχετικῶς μὲ τὰ φυτὰ, τὰ ὁποῖα φύονται εἰς τὰ ἐδάφη των. Αὐτοὶ γνωρίζουν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ ἕδαφός των, τὸ κάθε φυτὸν τῆς αὐτοφυοῦς βλαστήσεως, τὸν βιολογικὸν κύκλον του καὶ τὰς ιδιότητάς του.

Τὴν πεῖραν αὐτὴν τῶν κτηνοτρόφων μας πρέπει ἡμεῖς νὰ τὴν ἀξιοποιήσωμεν πλήρως διὰ συστηματικωτέρας μελέτης.

B I B Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- 1) Μηλιαράκης : Βοτανική.
- 2) Διαπούλη : Ἑλληνικὴ Χλωρίς.
- 3) Moussu : Traité des maladies du gros bétail.
- 4) Lesbouries : Traité de Médecine des animaux domestiques.
- 5) Hystyra Marek et Manniger : Pathologia spéciale et therapia degli animali domestici.
- 6) Rodin : Les intoxications végétales. Recueil de Médecine Veterinaire d'Alfort No 11 de 1951.
- 7) G. Hegi : Illustriente Flora von Mitte l'Europa.

R É S U M É

Intoxication du betail due à la *Mercurialis Annua*

Par

I. Menassé

Vétérinaire départemental de la Calcidique

Le vétérinaire départemental de la Calcidique, après avoir cité ce que divers auteurs écrivent sur les intoxications d'origine végétale, dues à la *Mercurialis annua* chez les bovins, décrit des cas d'intoxication provoqués par cette même plante, cas qu'il a eu l'occasion de suivre de près chez 15 bovins, 17 caprins et un cheval, dans la région de Sykia du département où il exerce.

Qu'il s'agissait sûrement d'intoxication par M.A. les faits suivants le démontrent: 1) Ces cas se sont présentés dans deux endroits différents du dit département où croissait abondamment la M. A et

qui se trouvaient à une grande distance l'un de l'autre. 2) Les animaux atteints n'ont pas présentés de la température. 3) La guérison de ceux qui n'ont pas succombé est survenue sans aucune intervention thérapeutique, et enfin 4) après le changement de pâturage de nouveaux cas ne se sont plus présentés.

De la description de ces cas il résulte que la M. A. ne provoque pas d'intoxication seulement chez les bovins, mais aussi chez les caprins et les équidés. Que la gravité des symptômes présentés dépend de la relation qui existe entre le poids de l'animal et la capacité de l'estomac. Cela est démontré par le fait que les symptômes étaient plus graves chez les jeunes bovins, chez lesquels cette relation est plus petite, comme le prouve la mort de deux veaux les seuls âgés de moins de deux ans et que les caprins chez lesquels cette même relation est petite sont tous morts. Que la M.A. par la destruction des globules rouges provoque une hémoglobinémie, puisque l'hémoglobinurie consécutive à celle-ci était le seul symptôme présent dans tous les cas.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΑΙ

**ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΩ ΓΝΑΘΟΥ ΔΙ' ΟΣΤΕΟΡΡΑΦΗΣ**

Υ π ό

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ

Ἀχικτηνιάτρου

Διευθυντοῦ 972 Νοσοκομείου Κτηνῶν

Τὴν 1-4-52 εἰσῆχθη εἰς τὸ 972 Ν. Κ. ὁ ὑπ' ἀριθ. μητρώου 17029 ἡμίονος τοῦ 505 Τ.Π. ἡλικίας 13 ἐτῶν, φέρων ἀνοικτὸν συντριπτικὸν κάταγμα τῆς ἀριστερᾶς κάτω γνάθου κείμενον ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τοῦ 1ου προγομφίου, προκληθὲν ἐκ λακτίσματος.

Ἐπὶ τῆς κάτω παρυφῆς τῆς ἀριστερᾶς παρειᾶς, ἥτις χωρίζει αὐτήν ἐκ τῆς ὑπογναθίου κοιλότητος, ἔφερε συριγγῶδες τραῦμα μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω διαμέτρον 2 ἐκμ. περίπου ἐνδιαφέρον τὸ δέρμα, τὸν ὑποδόριον συνδετικὸν ἰστόν, τοὺς μῦς καὶ τὸ ἀντίστοιχον ὄστυον.

Διὰ τοῦ ἀναμνηστικοῦ ἐγνώσθη εἰς ἡμᾶς ὅτι ἐκ τοῦ προκληθέντος τραύματος καὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἡμίονου πρὸς νοσηλεῖαν, ἐξήχθησαν